

Painavia tunteita kohtaamisissa

Katariina Kyrölä: The Weight of Images. Affective Engagements with Fat Corporeality in the Media. Turun yliopisto 2010.

Katariina Kyrölän väitöskirjatutkimus paneutuu lihaviiden ruumiiden kansallisiin ja monikansallisiin mediarepresentaatioihin. Hänen tarkastelunsa kohteena ovat lihavuuden terveyshaitoista raportoivat sanomalehtiartikkelit, laihdutustarinoita kertovat tositelevisio-ohjelmat ja aikakauslehtiartikkelit. Lisäksi analysoidaan lihavia ruumiita stereotyyppisesti mutta ambivalentisti merkityksellistäviä televisiosarjoja, internet-sivustoja sekä eri genrejä edustavia elokuvia. Kuten Kyrölä toteaa, lihavat ruumiit ovat marginaalisia hoikkien figuurien kyllästävässä mediassa. Silti lihavuuden kulttuurinen stigma selittyy pitkälti lihaviiden ruumiiden erityisellä näkyvyydellä, jota media tuottaa tietyillä esitystavoilla.

Narratiiviset ja visuaaliset ratkaisut koulivat vastaanottajia reagoimaan määrätyillä tunteilla lihavuuden representaatioihin. Keskeisiä Kyrölän tulkitsemia tunteita ja reaktioita ovat pelko, häpeä, inho, ylpeys, myötätunto, nauru ja halu. Näin ollen Kyrölän tavoitteena ei ole pelkästään selvittää, miten lihavia ruumiita representoidaan mediassa vaan myös analysoida, millaiseen affektiiviseen kohtaamiseen mediarepresentaatiot katsojan kutsuvat.

Esitetty, intersubjektiivisesti eletty ja materiaalinen ruumis kietoutuvat toisiinsa tutkimuksen keskeisissä käsitteissä *affekti* ja *ruumiinkuva*. Affektiivisten rakenteiden ja suhteiden analysoimisessa Kyrölä hyödyntää ”strategista minäänsä” bulimisen historian omaavana feministinä pohtiessaan mahdollisia reaktioita, joita representaatiot katsojissa aiheuttavat.

Tutkimuksen lukeminen on merkittävä kokemus. Oletin ennakkoon, että ruumiillisuus jäisi tässäkin representaatiotutkimuksessa abstraktioksi; se pakenisi sitä varmemmin mitä sinnikkäämmiin sitä yritettäisiin esimerkkianalyseilla ja teoreti-

soinnilla pyydystä. Kulttuuriantropologina pureskelin kriittisesti tutkimusasetelmaa, jossa otsikkoa myöten korostetaan katsojan kokevaa ruumista. Luettuani tutkimuksen Johdannon ja toisen luvun kirjasin arviooni:

Hänen oma kokemuksensa siitä, miten pelko voi muuntua feministiseksi aktivismiksi ärtymyksen ja vihan tunteiden avustuksella on kiintoisaa luettavaa. Rinnalle olisi kuitenkin kaivannut eletyn ruumiillisuuden sävyjen valottamista joidenkin empiiristen tutkimusten avulla. Esimerkiksi lihavia naisia haastatelleen Hannele Harjusen aineisto ja olisi voinut keskusteluttaa enemmän omien kokemusten reflektoinnin ja teoreettisen pohdinnan kanssa – onhan Kyrölän koko tutkimuksen ydinideana sen pohtiminen, miten lihavan ruumiin mediaesityksiä vastaanotetaan ja prosessoidaan nimenomaan ruumiillisesti.

Lukukokemus oli kuitenkin järisyttävä, ruumiillisesti. Tutkimus tuo ruumiillisuuden harvinaisen puhuttelevasti ja moniulotteisesti lähelle. Kyrölä avaa tarkastelemiansa representaatioiden moninaiset strategiat ja vaikutukset omiin ruumiillistuneisiin tunteisiinsa sellaisella tarkkuudella, että myös lukija alkaa reagoida lukemaansa varsin emotionaalisesti ja ruumiillisesti. En muista aiemmin kokeneeni vastaavaa tunne-myrskyä tieteellisen tekstin äärellä. Kenties Kyrölän metodologisena tavoitteena onkin ollut myös lukijan kutsuminen affektiivisiin kohtaamisiin?

Sara Ahmedin affektiivisen pelon politiikan teoriaan viitaten Kyrölä erittelee aluksi strategiat, joilla *Helsingin sanomat* ja sen mukailema virallistettu terveystieteellinen muokkaavat lihavuudesta yksilöiden omaa ja toisten hyvinvointia uhkaavaa vaaraa. Näitä ovat ensiksikin juttujen, joissa spekuloidaan yksipuolisesti ”ylipainon” lääketieteellis-taloudellisista rasituksista, jatkuva toisto. Kirjoittelussa sivuutetaan kysymykset ylipainon suhteellisuudesta, sosiaalisesta stigmasta sekä yksilöiden tunteista, mikä on paitsi tieteellisesti myös moraalisesti kesämätöntä. Toiseksi kansakuntaa uhkaava läski irrotetaan niiden elävistä kantajistaan, ajattelevista ja toimivista yksilöistä, mikä tekee läskisodasta näennäisen tasa-arvoisen. Tämä fetissoimisen strategia, jolle on myös ominaista vetoaminen katastrofaaliseen tulevaisuuteen, tekee rasvasta Kyrölän tulkinnan

mukaan *aa veraajan*. Pelkäämätämme lihavuudesta tulee väistämättä osa ruumiinkuvaamme riippumatta ruumiinpainostamme. Mikäli ruumis ei vielä ole ylipainoinen, siitä voi jonain päivänä tulla sellainen.

Diskurssi, joka uhkaa läskin vaaroilla, ei ehkä tee kenestäkään vähemmän lihavaa vaan rakenteistaa lukijoiden ruumiinkuvien affektiivista järjestymistä ja *jähmettymistä* pelon kokemuksen ympärille. Feministisestä näkökulmasta arvioituna ydinkysymys ei Kyrölän mielestä olekaan, ovatko jotkut totuudet ruumiin materiaalisuudesta – tai lihavuuden lääketieteellisistä faktoista – todempia kuin toiset vaan se, ”miten ruumiillinen todellisuus voitaisiin ajatella ja tuntea uudelleen siten, että rakenteet jotka pitävät jotkut meistä paikoillaan ja saavat toiset liikkeelle, voisivat tulevaisuudessa purkautua”.

Tässä kohtaa ihmettelin välillä, mihin ”materiaaliseen todellisuuteen” Kyrölä kulloinkin viittaa: lääketieteen vai ruumis-subjektien. Lisäksi vaikka Kyrölä kritisoi lääketieteen kanssa (mielestään) flirttaavan ”uuden materialistisen feminismin” ja poststruktuurialistisen feminismin tuottamaa vastakkainasettelua, hän voi tekstillään syyllistyä samaan esimerkiksi olettamalla, että lääketieteen ja ”eletyn” lihavuuden välillä väistämättä on ristiriita. Olen samaa mieltä Kyrölän kanssa siitä, että ruumiin materiaalisuuden vakavasti ottaminen tavoittelee kaikkien dogmaattisten vastakkainasettelujen kyseenalaistamista mukaan lukien oletuksen, jonka mukaan lihavuus sulkee pois terveyden, onnellisuuden, kauneuden ja muut kulttuurimme hyveet.

Jo terveystieteellisistä aineistoa käsitellessään Kyrölä muistuttaa, miten lihava ruumis rajataan hyväksyttäväksi ainoastaan dieetillä ollessaan. Seuraavassa luvussa aiheeseen syvennyttään toden teolla kuvaamalla mm. televisio-ohjelmia *You Are What You Eat* ja *Biggest Loser*. Moni meistä ei ymmärrä, miten tällaisia moukkamaisia ja sadistisia ohjelmia luvalla näytetään, enkä henkilökohtaisesti ole niitä halunnut katsoa. Kyrölän kuvaukset saavat heikottavan raivon valtaan, ja tämä onkin Kyrölän mukaan yksi todennäköisistä reaktioista ohjelmiin. Samalla Kyrölä provosoi taitavalla affektiivisten reaktioiden erittelyllään lukijaa käsittelemään ylipäätään ambiva-

lentejä tunteita, joita kaikenlaiset ruumiin hallinnan "onnistumiskertomukset" herättävät. Kertomusten ainoa jaettu juonikaava: onnellisuuden puhkeaminen laihtumisen ja nuortumisen myötä, surettaa ja vihasuttaa. Toisaalta ihaillun naiseuden yhdistäminen ruumiilliseen ja siten representoituun henkiseen pehmeuteen – ilmiö joka tunnetaan useista kulttuureista – ei ole mielestäni feministisestä näkökulmasta sen ongelmattomampaa. Sama tunteiden ambivalenttius aktuaalistuu myöhemmin käsiteltävän lihavien ruumiin seksuaalistamisen yhteydessä. Selvää kuitenkin on, kuten Kyrölä muistuttaa, että varsinkaan naisruumis ei seksistisessä kulttuurissa koskaan puhdistu täysin kulttuurisesta saastastaan kivuliaidenkaan riittien avulla. Affektiiviset kohtaamiset pyöräytetään jälleen ympäri seuraavassa luvussa, jossa käsitellään naurua median yhtenä tunnekoulutuksen päämääränä. Kyrölä muistuttaa, että nauru on reaktio hyvin erilaisiin tunteisiin. Kyrölä pohtii, miksi tietyt lihaviin ruumiiden representaatiot, kuten Kirstie Alleyn "häpeämätön" hahmo televisiosarjassa *Fat Actress*, saa hänet nauramaan, kun taas Eddie Murphyn näyttelemä Rasputia elokuvassa *Norbit* ei niinkään. Tässä yhteydessä olisi ollut kiinnostavaa lukea yleisempää pohdintaa huumorin olemuksesta nimenomaan poliittisen korrektiuden näkökulmasta. Mehevä satiirihan perustuu taitoon leikitellä mahdollisimman lähellä sopivuuden rajaa, ennalta arvaamattoman kohteen kimpussa. Ilmeinen satiirin kohde ja tapa harvoin hauskuttavat. Esimerkiksi lihavan ruumiin hauskuttavuus voi löytyä hahmon sijaan hänen ympäristöstään.

Joka tapauksessa lihaviin ruumiiden assosiaatio komedian kanssa on voimakas, kuten Kyrölä toteaa, samoin kuin naurun ja komedian assosiaatio. Molemmat ovat lähemmässä tarkastelussa ontuvia. Tämä tulee selväksi viimeistään luvussa, jossa Kyrölä tarkastelee lihavan ruumiin venyttämistä ja räjähtämistä kuvaavia esityksiä muun muassa elokuvissa *The Meaning of Life* ja *Se7en*.

Siinä missä aiemmin tarkastelluissa representaatioissa lihavuutta liennyttiin erinäisillä puuhilla, näissä esityksissä lihavat ruumiit räjäytetään. Vivian Sobchakin moniaistillisen katsomisen ajatukseen viitaten Kyrölä esittää hyvin tärkeän kysymyksen:

millaiset hierarkiat, etuoikeudet ja ulos sulkemiset ruumiillistuvat erilaisissa katsojakokemuksissa? Sama kysymys vaivaa ajatellessani omaa lukukokemustani: miksi räjähtämisen teema ja myöhemmin käsiteltävä seksuaalinen feederismi saivat minut voimaan niin pahoin, että osa tekstistä oli pakko hypätä yli?

The Weight of Images on tärkeä puheenvuoro kulttuuritieteellisessä ja feministisessä lihavuustutkimuksessa, ja laajemmin ruumiillisuustutkimuksessa niin teoreettisesti kuin metodologisesti. Se on persoonallisella tavallaan opettava esimerkki siitä, miten syvällisesti ja älykkäästi tutkija voi hyödyntää itseään tutkimusinstrumenttina, jos uskaltaa. Työn rakenne on täydellisen onnistunut. Johdanto on taloudellinen, ja monipuolisesti hyödynnettävää teoreettista viitekehystä ja muita alan tutkimuksia avataan pala palalta pitkin matkaa. Tekstuaalisilla ratkaisuilla: tiivistyksillä ja erilaisilla sisäisillä viittauksilla, tutkimuksen päälinjat pidetään miellyttävästi koko ajan hallussa. Paikoin mutkikkaita virkkeitä tosin olisi voinut hieman suoristaa. Teoksesta soisi julkaistavan laajalle yleisölle suunnatun ja suomenkieliseksi oppikirjaksi soveltuvan version.

Taina Kinnunen